

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udvalgte digte

Citation: Ewald, Johannes: "Udvalgte digte", i Ewald, Johannes: *Udvalgte digte*, udg. af Esther Kielberg ; Kim Ravn , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1999, s. 246. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-ewald02dkval-shoot-idm140323881244640.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Udvalgte digte

Indføds-Retten

Trykt efter SS bd. 3, s. 128-34, hvis tekstgrundlag er *Alm.Da.Bibl.* 1778, bd. 2, nr. 6, s. 44-54.

68

Indføds-Retten: Lov om indfødsret af 29. jan. 1776 sikrede indfødte danskere, nordmænd og holstenere statsemployerede. Loven var et resultat af stats- og gehejmekabinetsekretær Ove Høegh-Guldbergs (1731-1808) forsøg på at sikre den danske adel (og velhavende borgerlige) adgang til de magtfulde embeder i statsadministrationen. Over for ham stod A.P. Bernstorff (1735-93), der var stærk modstander af den nationale og borgerlige politik. Han ønskede at bevare den tyske adel som kernen i embedsstanden. I 1776 udsatte Selskabet for de skønne Videnskaber en pris for en ode om emnet. Ewald vandt dog ikke prisen. - *aandløs*: åndeløs (af bevægelse). - *lisplende*: stammende, læspende. - *Men svagt (...) du skuer*: Men er du helt i dine følelsers vold, kan du dårligt give dem udtryk i sang eller digt. - *drukne*: inspirerede. - *som Støv udbreder*: som mennesket (jf. ordlisten s. 224) i sin lovsang udbreder, fortolker. - *Vey*: vej (bydemåde). - *Jord-Guden(s)*: mennesket (jf. n.t.s. 18).

69

Calliope: if. gr. mytologi musen for episk digtning; den skønne digtnings beskytterinde. - *Perus Muld*: Det indianske Inkarige, hvis kerne var Peru, var berømt for sit guld. Spanierne gjorde indianerne til slaver (*Skilaver*). - *tyngre*: tungere. - *Blod befrugter Daphnes Træ*: Daphne: jf. n.t.s. 67. Blodet, der befrugter træet, må hentyde til, at 247 der hersker krig eller blodig undertrykkelse, hvor træet vokser. Grækenland havde siden 15. årh. været erobret af osmannerne (tyrkerne), der var fjender af de kristne. I 1770, få år før Ewald skrev sit digt, førte den russ.-østr. krig til oprør i Grækenland. Oprøret blev slået ned af besættelsesmagten. - *Hvor (...) Timurs dampende Trophæ*: hentyder muligvis til det osmannisk besatte Grækenland, men snarere til en anden lokalitet. *Timur* Lenk (1336-1405), mongolsk (ikke tyrkisk) erobrere, gjorde sig til herre over bl.a. Persien, Lilleasien og dele af Sydrusland. Kendt for sin grusomhed; rejste på sine sejrstogter tårne af afhugne hoveder. - *Ørk*: ørken. - *Hagar*: slavinden H. fik med Abraham sønnen Ismael. Mor og søn blev på befaling af A.s hustru Sara fordrevet til ørkenen, hvor de bosatte sig, jf. 1. Mos 21,9-20. Hagar blev gennem Ismael stammomter til ismaelitterne, et forbund af tolv stammer, der var beslægtet med israelitterne, og som havde hjemme i ørkenen syd for Palæstina. - *Felleder*: udyrket areal. - *alfar Vey for Nationer*: Heri kan ligge en hentydning til to forhold. 1: Hagars efterkommere, ismaelitterne. 2: Den europæiske udforskning af Arabien, der begyndte med den da. ekspedition, udsendt 1761 af J. H. E. Bernstorff (se n.t.s. 23) på Frederik Vs (se n.t.s. 9) vegne. Carsten Niebuhr, der var eneste overlevende af ekspeditionens da., sv. og ty. deltagere, var kommet hjem 1776 og skrev de næste ti år fem omfattende værker om rejsen. Arabien var derfor et aktuelt emne i 1778. - *Øyemed*: her: sigtepunkt for blikket. - *Magogs Horder*: if. *Lieb.* bd. 2, s. 250 gammeltestamentligt navn for fjerne, uciviliserede ørkenboere; egl. efterkommere af Jafets søn M.; her måske allusion til Ezekiels Bog 38-39, der profeterer om fyrsten Gog i Magogs land og hans overfald på det israelske folk. I Enevold Ewalds Bibelkonkordans (1740) bruges udtrykket om skytherne. - *Overdrev*: fælles uopdyrkede jordarealer. - *Vrimmel samlet at*: en vrimmel, som er samlet for at. *Jordfostrets Næring før den blev*: menneskets føde, før den blev moden. - *Humler*: humlebier, der efter folkelig opfattelse var asociale snyltevæsner og stjal honning fra de arbejdsomme tambier.

70

Kue: kube.-*forstrøed*: strøet el. spredt omkring; splittet. - *Bereed at mætte Myriader*: beredt på at mætte talløse skarer. - *Huusholdrisk*: økonomisk, sparsommelig. - *Gysende*: gysen. - *underlige*: forunderlige, underfulde.

71

Skioldungen: Christian VII, sagnkongen Skjolds ætling; genstandsled for *Fornam*: hørte, fornemmede. - *Pode*: egl. ung plante; her afkom, efterkommer. - *CHRISTIAN*: Christian VII (1749-1808), konge 248

1766

84. - *Min drukne (...) af Lyst*: dvs. min glædesdrukne sjæl i afgrunde af lyst eller fryd. - *Navnets Held*: navnets lovprisning. - *Æt af Dan*: sagnkongen Dans efterkommere. - *Spiir*: efterkommer, spire. - *Asgaards Helte*: de nord. guder, aserne, boede i Asgård, der if. mytologien lå midt i verden, - *fandt*: følte. - *tvilte (...) dig?*: Kunne jeg da tvivle på, at den kom fra dig? - *Lorbær(-Krand)*: laurbær. - *Dannebarden(s)*: den danske digter eller sanger; barde: egl. digter hos oldtidens keltere og germanere.

72

Planteren: egl. gartner; her om kongen. - *Gothers Lod*: goternes jordlod, dvs. det da. rige, bestående af Danmark (*Dan*), Norge (*Nor*) og Holsten (*Angul*). - *Cimbrerne*: jyderne. - *Phoebus*: navn for digterguden Apollon som solgud. - *Hippocrene*: gr., egl. hestekilde, if. gr. mytologi en til muserne indviet kilde på bjerget Helikon, udsprunget ved Pegasus' skraben. Pegasus er musernes hest. En drik af kildens vand vakte digterisk begejstring. - *Python-Banes Tone*: Apollon dræbte i Delfi dragen Python, dvs. han blev dens bane(mand). *Tone* er her den klang, der var i Apollons harpe. - *Daphnes Krone*: laurbærkrans. - *Lorbær-Træets Helligdom*: jf. n.t.s. 67. - *Olie-Greenen(s)*: gren af oliventræ, symbol på fred, forsoning. - *Palmen*: symbol på ære. - *Barden*: digteren, sangeren.

73

Saxers Elv: floden Elben, der udspringer i Bøhmen (Tjekkiet), men løber gennem Sachsen, og som før sit udløb danner Holstens sydgrænse mod vest. - *troeloves med Nordhavet*: dvs. forener sig med, løber ud i Nordsøen (Vesterhavet). - *Trave*: flod, der løber ud i Østersøen ved Lübeck og danner Holstens sydgrænse mod øst. - *Zemblas hvide Høye*: polarøen Novaja Semljas snebjerge. Jf. n.t.s. 47. - *Jord-Strøg*: landområde. - *Mesechs Lod (...)* *Tubal*: Mesechs jordlod; *Mesech* var efterkommer af Noahs søn Jafet, jf. 1. Mos 10,2. *Tubal*: efterkommer af Noahs søn Jafet, jf. 1. Mos 10,2. M. og T. er gammeltestamentlige navne for nomadiske folkestammer. - *alt for lette Hytter*: nomadetelte. - *Asa-Odins Slægt*: efterkommere af Odin, overhoved for de nord. guder, aserne. - *din Engel(s)*: måske »Nordens Engel«, nævnt i digtet »I Anledning af Hendes Kongelige Majestæts Dronning Juliana Maria Høje Fødsels-Fest den 4. September 1778«, SS bd. 3, s. 137. - *Smaragd og Guld*: her billede på grønne skove eller græsgange og gyldne kornmarker. - *Marmor-Pyramider*: vel æreminder over afdøde, dvs. oldtidens gravhøje og bautasten. - *Leyre*: Lejre ved Roskilde var kongsgård for de danske sagnkonger. - *Vid*: visdom, skarpsindighed.

74

sang (...) *Skiold-Ungens Vælde*: besang skjoldungens magt, 249 herredømme. - *Gomer(s ...)* *Stæder*: if. 1. Mos. 10 en af Jafets sønner, Noahs sønnesøn. Hans efterkommere henførtes bl.a. til Lilleasien (Frygien). Her ligesom Jafets slægt repræsentant for *Sydens Nationer*, også blot: fremmede, udlændinge. - *Arilds Skik*: ældgammel skik eller hævnd. - *Teutoner*: germansk folkeslag; her om nordboere, danskere. - *Spurrerne*: spurvene. - *Trave*: samling af kornneg, parvis opstillet. - *saa gridsk (...)* *Humlen* se n.t.s. 69. - *Hesperisk Have*: hesperia: gr. aftenlandet. If. gr. mytologi bor nattens døtre yderst mod vest, i hesperidernes (dvs. aftenøtrenes) have; her vokser de gyldne æbler, som skænker evig ungdom. - *Japhets Slægter*: efterkommere af Noahs søn Jafet, jf. folketavlen i 1. Mos. 10, omfattende folkene ved Middelhavet, i Lilleasien m.m.; her måske i almindelighed om sydlige folkeslag. - *trætte*: strides. - *Europæers Føde-Sted*: alle europæeres spisekammer, fodringssted.

75

Og Jorden (...) *der' Lod*: Og jorden, der var i deres lod, deltes, dvs. mellem danskerne og de fremmede. - *den anden Dan*: Christian VII. - *Grams Arving*: Christian VII, *den anden Dan*. Kong Gram var if. Saxo kong Skjolds søn. - *sin Himmel*: sin herlighed. - *vilde*: henrykte, berusede. - *Udtyd*: forklar, fortolk. - *Thi nu*: dvs. efter loven om indfødsretten. - *Spidsberg(s)*: den no. polarø Spitsbergen. - *Eden*: Paradisets have.

76

Kan henrykt ey fortolke sig: er så henrykt, at hun ikke kan finde udtryk derfor.